

Referat af møde i Styringsgruppen terrestrisk natur Onsdag d. 12. februar 2003 hos Danmarks Miljøundersøgelser, Kalø

Deltagere:

Hans Løkke (HLo), DMU/TERI (fmd./ordstyrer)
Lisbeth B. Andersen (LBA), Skov- og Naturstyrelsen
Kim Larsen (KL), Københavns Kommune
Nils Schou (NS), Nordjyllands Amt
Bjarne Søggaard (BJS), DMU/KYST

Jesper Fredshavn (JF), DMU/LAND (sekr.)
Lars M. Svendsen (LMS), DMU/OVS
Jens Erik Lindgaard (JEL), Aarhus Amt
Christian Tønnesen (CT), Fyns Amt
Knud Erik Nielsen (KEN), DMU/TERI (referent)

Specielt til dagsorden pkt. 5

Peter Witt (PW), Ribe Amt
Else Schmidt (ES), Nordjyllands Amt

Specielt til dagsorden pkt. 8

Henning Noer (HN), DMU/KYST

Afbud fra

Karsten Raulund-Rasmussen (KR), Forskningscentret for Skov og Landskab
Richard Bradshaw (RB), Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse
Jonna Moesgaard, Aarhus Amt (i stedet Jens Erik Lindgaard)

Dagsorden:

1. Godkendelse af referat fra sidste møde
2. Meddelelser
3. Status for NOVANA, herunder
  - a) revisionsgruppens endelige forslag til offentlig høring,
  - b) orientering om indkomne kommentarer fra høringen,
  - c) tidsplan for arbejdet i 2003, samt
  - d) amtsfordelingsnøglen (ikke offentlig)
4. Indrapporteringsfrister
5. Dataprocedure. Orientering fra NN (amterne). For DMU er dette punkt årsag til at Lars Svendsen og ikke Lilian van der Bijl vil deltage fra DMU/OVS
6. Piezometermålinger. Vurdering af data
7. Pilotprojekter 2003. DMU foreslår følgende emner for pilotprojekter:
  - Metodeafprøvning af Tekniske Anvisninger for floraregistrering og prøvetagning/analyse (alle amter). Der vil blive afholdt et 2-dages træningskursus i maj måned
  - Afprøvning af Teknisk Anvisning for hydrologiske undersøgelser (2 amter)
  - Afprøvning af metoder til overvågning af udvalgte arter
  - Tidsstudier på Tekniske Anvisninger (udføres i ovennævnte pilotprojekter)
  - Afprøvning af udkast til Teknisk Anvisning for kortlægningDet indstilles at amterne diskuterer og evt. supplerer denne liste. Fugleovervågning i NOVANA (bilag)
9. Økonomiske konsekvenser af at der ikke er indregnet transporttid i naturtypeovervågningen
10. Lodsejerkontakt ved overvågning og dens konsekvenser
11. Mødekalender for 2003
12. Eventuelt
13. Næste møde

Ad. 1. Godkendelse af referat fra sidste møde

Referatet blev godkendt.

Ad. 2. Meddelelser

HLo har overtaget formandskabet i Styringsgruppen.

Ad. 3.a og b. Revisionsgruppens endelige forslag til offentlig høring, samt orientering om indkomne kommentarer fra høringen

LMS/HLo/BJs orienterede oversigtligt om indholdet i de indkomne høringssvar. Primært retter kritikken sig mod volumen af delprogrammet for arter og terrestriske naturtyper, hvor der gennemgående efterlyses flere naturtyper (§ 3, landbrug, småbiotoper, skov) og arter inddraget i overvågningen og at der skal inddrages mere natur udenfor habitatområderne. FDC udarbejder udkast til svar som vil indgå i et notat fra OVS (frist 24/2) og som vil blive rundsendt til styringsgruppen. De parter, som har afgivet høringssvar, er inviteret til et orienterende møde om naturprogrammet med udgangspunkt i bemærkningerne i høringssvarene. Mødet holdes den 27. februar på Københavns Universitet, Botanisk Institut. Foruden høringssvar og FDC-BIO forventes også repræsentanter fra styregruppen/Revisionsgruppen og Skov- og Naturstyrelsen.

Under pkt. 12 skal ”småbiotopprogrammet drøftes.

LMS meddelte at der vil blive afholdt et fællesmøde i Vejle mellem NOVANA-aktørerne den 24/3 for at ”give NOVANA den sidste olie” før forhandlingsrunden med amterne.

Ad. 3.c. Tidsplan

Der skal hurtigst muligt udsendes et brev til amterne om stationsudpegning for naturtyper. Ved udlægning af overvågningsstationerne vil det blive tilstræbt at der indgår såvel store som små lokaliteter, og lokaliteter i gunstig som i ugunstig tilstand. Med baggrund i en vurdering af områdernes repræsentativitet for habitattyperne i Danmark vil der desuden blive placeret et antal stationer uden for habitatområderne primært for de naturtyper, der er dårligst procentvist dækket i habitatområderne, fx overdrev. Det anbefales at amterne udpeger 25% flere stationer end der skal måles på for at der ved den endelige udvælgelse kan sikres landsdækkende repræsentativitet. Selv om der ikke i dag er den nødvendige viden til at foretage hele denne udpegning er det af den grund nødvendigt at få startet arbejdet for at få identificeret hvor hullerne er. Et udkast til brevet skal først vendes mellem FDC-BIO og OVS og derefter i styregruppen inden det udsendes til amterne.

Der vil blive afholdt en workshop den 1. april 2003 hvor en af sessionerne vil være om kortlægning – hvilke metoder, på hvilke naturtyper og med hvilket ambitionsniveau.

Ad. 3.d. Amtsfordelingsnøglen

JF har i skrivende stund udsendt seneste version af regnearket med oversigt over amtsfordelingsnøglen. Ønsket fra Revisionsgruppen om at flytte yderligere 0,1 mill. kr. fra Nordjyllands Amt til Ringkjøbing Amt omkring naturtypeprogrammet er indarbejdet.

I forbindelse med tidligere fremsendte skriftlige spørgsmål til programmet fra NS blev en tilsvarende fordelingsnøgle for artsprogrammet sendt til styregruppen forud for mødet sammen med konkrete svar til bemærkninger til artsovervågningsprogrammet.

Ad.4. Indrapporteringsfrister

Fristen for indberetning af data vil i de øvrige delprogrammer under NOVANA blive 1. april. For artsovervågningen og vegetationsoplysninger i Naturtypeovervågningen ønsker FDC en deadline 1.december, bl.a. for at fordele analyseopgaverne over tid, men også for at imødekomme den offentlige interesse der er for resultaterne. Fristen for dataleveringen ændrer ikke ved amternes frist for rapporter. NS og CT så flere problemer hos amterne med så tidlig en frist og så hellere en frist til 1. februar. CT efterlyste i den forbindelse en oversigt over frekvensen af artsovervågningen hen over en 6-årig periode som grundlag for en nærmere vurdering af frister for indbe-

retning af data og afrapportering. BJS foreslog den 1. december som en foreløbig dato man stillede mod, mens 1. februar kunne være sidste frist.

HLo konkluderede at det ville være hensigtsmæssigt med en hurtigere indberetning af data – gerne løbende - for arter og vegetationsoplysninger hos naturtyperne. For de fleste arter sigtes mod en frist den 1. december. For enkelte arter og for biologiske data fra overvågningen af naturtyper aftales en frist den 1. februar og for kemianalyser vil fristen være 1. april. Den ultimative frist er stadig 1. april. Endvidere skal det overvejes på et tidligt stadium at formidle resultater fra overvågningen på offensiv måde i form af pressemeddelelser.

Ad.5. Dataprocedure

Der vil blive nedsat en arbejdsgruppe under styringsgruppen til at se på tekniske aspekter herunder mulige fælles datamodeller, dokumentation, kvalitetssikring, behov for fælles værktøjer samt relation til andre delprogrammer. Det ligger fast at det vil være hensigtsmæssigt at udvikles en fælles datamodel og at STANDAT skal anvendes som kodningssystem, mens selve udvekslingsformatet diskuteres i arbejdsgruppen herunder mulig anvendelse af XML. FDC udarbejder snarest et forslag til kommissorium for en gruppe der skal arbejde med tekniske aspekter, dokumentation etc.

Det vigtigt at dataprocedureaspekterne fra starten indgår i arbejdet med tekniske anvisninger. Amterne vil arbejde videre med udvikling af en datamodel for hele naturområdet. Der bør være en afklaring omkring datamodel i efteråret 2003.

Der skal endvidere være en afklaring af naturområdet i forhold til det løbende arbejde med amternes Miljøportal som foregår i andet regi. STANDAT-koder samt udvekslingsformat skal være klar senest foråret 2004.

Ad. 6. Piezometermålinger. Vurdering af data

Nordjyllands Amt har rejst spørgsmålet om værdien af det foreslåede program for måling af hydrologi (en gang pr. år). CT fastholdt imidlertid vigtigheden af hydrologimålinger i det ekstensive net idet data måske nok på den enkelte lokalitet vil være svære at fortolke, men at de vil give mening på landsplan – også i relation til eventuelle klimaforandringer når der foreligger data fra en årrække. På de fleste våde lokaliteter vil rørene let kunne trykkes ned og fjernes igen efter målingen.

Det bør overvejes at indsnævre antallet af stationer hvor målingerne foretages for i en indkøringsperiode at kunne foretage mere intensive målinger – evt. med loggere. Disse data skal i så fald anvendes til at kalibrere en hydrologisk model for lokaliteten.

Ad.7. Pilotprojekter

Med henblik på afholdelse af et FDC-fagmøde den 1. april 2003 vil der blive udarbejdet udkast til en række tekniske anvisninger (TA) som skal afprøves af enkelte amter i løbet af 2003. Afprøvningen vil ske i en række pilotprojekter inden for følgende områder:

1. TA for floraregistring og prøvetagning/analyse
2. TA for hydrologiske undersøgelser
3. TA for overvågning af arter, bl.a. markfirben, guldsmede og karplanter (ansvarsarter) m.fl. som amterne/DMU kunne være interesseret i at udføre
4. TA for kortlægning

Brev om mødet og pilotprojekterne forventes udsendt ultimo februar med en anmodning til amterne om at overveje hvilke projekter de kunne være interesseret i at deltage i. Mødet vil danne rammen om en præsentation og drøftelse af pilotprojekterne og de tekniske anvisninger. Desuden vil der blive orientering om dataudvekslingen samt høringsen og den videre tidsplan for NOVANA:

1. Hvad skal der ske over de næste 6 år?
2. Rækkefølge for opgaverne

3. Ambitionsniveau for kortlægningen
4. Opgaver der skal deles ud og præsenteres på det kommende træningskursus i maj

Der vil efterfølgende blive afholdt et 2-dages temamøde sidst i maj måned i form af et træningskursus hvor én medarbejder fra hvert amt får lejlighed til at gennemgå anvendelsen af TA for floraregistrering og prøvetagning/analyse, herunder en vurdering af tidsforbruget. Styringsgruppen ligger vægt på at udarbejdelsen af TA fremskyndes således at der er god tid til forberedelse af afprøvningerne.

Ad. 8. Fugleovervågning i NOVANA

HN gav en orientering om DOF's tilbud til fugleovervågning. Tilbudet blev fremsat mundtligt på det seneste af DMU's årlige samarbejdesmøder med DOF. DOF er ved at opbygge sin egen overvågningsstrategi, der omfatter:

- truede og sjældne ynglefugle (DATSY)
- punkttællinger
- fugle i EF-fuglebeskyttelsesområderne ("caretaker-program")

DMU vurderer at programmet vil give et substantielt bedre datagrundlag på fuglesiden end hvad der er lagt op til i det nuværende program.

Konklusion: Der var enighed om en hurtig afklaring af sagen. Der blev nedsat et underudvalg bestående af NS, CT og HN til at foretage denne afklaring.

Ad. 9. Økonomiske konsekvenser af at der ikke er indregnet transporttid i naturtypeovervågningen

Transportomkostningerne har ikke været indregnet i fuldt omfang i prisen for prøvetagning. Transportomkostninger fastsættes som en gennemsnitstid for et gennemsnits amt. For at få økonomien til at hænge sammen ift. til de afsatte ressourcer justeres der på måleprogrammets omfang herunder evt. antal områder/lokaliteter der kan overvåges. Dette kan ske bl.a. under hensyntagen til erfaringerne fra pilotprojektarbejdet. I løbet af programperioden kan aftaleudvalget efter indstilling fra styringsgruppen foretage justeringer hvis det viser sig at der er afsat for lidt/for meget tid til specifikke opgaver.

Ad. 10. Lodsejerkontakt ved overvågning og dens konsekvenser

Formålet med baggrundsplysningerne er at skabe et overblik over den eksisterende viden om den pågældende lokalitet og hente tilgængelig information fra luftfotos, GIS, arkivmateriale, jordbundskort eller fra modellering af miljøvariable. Der skal endvidere fremstilles kort til brug for feltarbejdet. Baggrundsplysningerne skal være så simple at de kan afkrydses og let systematiseres i databasen. For en stor del af de kommende stationer vil der være tale om offentlige arealer og dermed ofte med en kendt plejehistorie. Der skal således generelt ikke foretages detaljerede lodsejerinterview, men snarere en lodsejerkontakt som i alle tilfælde skal etableres da man i nogle tilfælde skal færdes på private arealer og bl.a. anbringe eller bruge udstyr.

Ad.11. Mødekalender for 2003

Der er fremsendt en mødekalender for resten af året. Kalenderen vil løbende blive opdateret og udsendt til styringsgruppen.

Efter fagmødet den 1. april 2003 vil der blive afholdt et kort styringsgruppemøde (SG8). Vigtigste punkt vil blive "amtsfordelingen" – i første omgang antal intensive/ekstensive stationer. FDC Bio vil snarest udarbejde udkast til et brev til amterne om stationsudpegningen, se Ad.3.c. Dette brev vil blive udsendt til kommentering og godkendelse i styringsgruppen inden udsendelsen.

De følgende styringsgruppemøder vil blive afholdt den 13/5, 18/8 og 7/11. På SG9 den 13/5 vil JF holde oplæg om naturplanlægning, status for dataprocedure og tekniske anvisninger.

Til SG10 den 18. august vil følgende blive behandlet:

1. Tekniske anvisninger skal foreligge i udkast - også for småbiotoperne.

2. Status for pilotprojekter.
3. Stationsudpegningen.
4. Dataprocedure

Til SG11 den 7. november er følgende på dagsorden:

- data
- paradigmer
- hvilke indikatorer vil kunne anvendes i temarapportering

Ad. 12. Eventuelt

JF vil undersøge mulighederne for at gennemføre et meningsfuldt småbiotopprogram inden for den afsatte ramme, herunder kontakte RUC.

Ad. 13. Næste møde

Mødedatoer i 2003: 1. april (se Ad. 11), 13. maj, 18. august og 7. november.